

BEVERS IN NEDERLAND.

“Die zoekt, die vindt,” zegt het spreekwoord, en men zou er bij kunnen voegen, “dikwijls nog wat anders dan wat men zoekt.” Zoo ging het althans schrijver dezes, toen hij aan het einde van het vorig jaar een register van oude stadsrekeningen, berustende op het hoogst belangrijk archief zijner vaderstad Zutphen, doorbladerde. Onder de talrijke rekeningen kwamen er telkens voor, die betrekking hadden op geheel andere zaken dan keuren, gewoonten, gebeurtenissen, oorlogen, volksziekten, enz., op onderwerpen namelijk, die wellicht voor de lezers van dit Album niet van belang ontbloot zijn. Wij bedoelen het voorkomen in onze Nederlandsche rivieren van dat allermerkwaardigste, thans nog bijna alleen in Noord-Amerika levend dier, de Bever, waarvan dingen verhaald worden, die meer op sprookjes dan op gegronde verhalen gelijken, en die echter bij onderzoek volkomen betrouwbaar blijken te zijn. De Bever geeft in zijne water- en andere bouwwerken blijken van een zoo verwonderlijke natuurdriфт en, wij voegen er met vrijmoedigheid bij, van een zoo scherp overleg, dat de groote vriend en beschrijver der natuur, de zutfensche predikant MARTINET, niettegenstaande het ook hem eigen vooroordeel van zijnen tijd, om den dieren alle ziels- of verstandsvermogens te ontzeggen, in zijnen *Katechismus der Natuur* (III, 144) niet nalaten kon te verklaren, dat er “onder alle dieren, die met elkanderen in eene Maatschappij leven, geen is, dat in zijnen handel nader komt bij het menschelijk verstand dan dit dier.” Zonder nu hier te willen nagaan of deze uitspraak geheel juist mag genoemd worden, vernemen wij verder dat, volgens MARTINET's meening, deze dieren eigenlijk niet in ons vaderland zouden tehuis behooren, ofschoon ze soms in onze stroomen gevonden worden. “In den jaare 1742,” zegt hij, “ving men te Gorinchem twee ouden met zes jongen: in den jaare 1757 schoot men eenen anderen in den IJssel bij het bekende Lusthuis Middagten... en de laatste, waarvan

ik weet, is in den jaare 1774 bij het Dorp Hedel, daar dezelve zich in eenen rijswaard aan de Maas, zes of zeeven jaaren lang, hadt op gehouden, van eenen knotwilg, waarop hij lag te slaapen, afgeschooten." Verder deelt MARTINET mede (p. 146), "dat er zich veelen in de Rivier de Lippe ophouden"... "Niemant, zooveel ik weet, heeft daar derzelder zamenleving gade geslagen, dat jammer is, alzo zij, volgens mij gegeven berigten, ook daar in gezelschappen, doch kleiner dan in Kanada leeven, en zich wooningen bouwen van opgestapeld hout. De laatste die zich bij het dorp Hedel eenige jaaren heeft opgehouden, bedierf daar veel graans en jong hout, waarmede men soms een matige schuit vullen kon; weshalve men meermalen, doch vruchteloos op hem eenen kogel loste"... "Het dier", verhaalt MARTINET verder, "mat vier voeten, van de geele slagttanden af tot het punt van den staart", en woog veertig ponden, "hebbende veel vets onder de huid en twee beurzen met *Castoreum* of Bevergeil, ieder zoo groot als een hoenderei, 't geen, nog versch zijnde, zeer sterken reuk van zich gaf." Zij wogen vier "oncen". In de maag werden geene vischgraten maar wel een groote menigte fijne schil van wilgenboomen gevonden. Het dier moet opgezet in het kabinet van den Erfstadhouder gekomen zijn. Volgens HARTING's *Bouwkunst der dieren*, p. 76, werd op 14 Dec. 1799 nog een Bever bij Deventer gedood, wiens hut een vracht hout opleverde, die nauwelijks door twee paarden kon worden vervoerd, terwijl nog in 1801 een kleiner exemplaar aan den IJssel gezien werd.

De meening van MARTINET, dat deze dieren hier niet oorspronkelijk te huis behoorden, zal wel niet zijn vol te houden, te meer daar, gelijk aanstonds blijken zal, zij ook in vroegeren tijd hier vrij wat menigvuldiger zijn geweest, dan in zijn leeftijd. Ook moeten, althans alleen of in kleine troepen levende Bevers aan onze rivieren alle voorwaarden van hun bestaan in ruime mate gevonden hebben en alleen de toenemende zorg voor de verdediging onzer rivieroeveren en de leiding van den stroomdraad in het belang der scheepvaart, meer nog dan het schoone bont der vachten, maakten het dooden dezer, het hout der rijswaarden en dat der kribwerken vernielende, en tot hun kunstige hutten, alsook tot voedsel bezigende dieren, tot een gewenschte zaak, welke door de stadsregeringen beloond werd.

Het bovengemelde, door den geleerden predikant VAN WULLEN bijeengebrachte register der Stads-rekeningen van Zutphen levert hiervan bij herhaling voorbeelden op. Wij achten het niet noodig al de afzon-

derlijke rekeningen af te schrijven, waaruit blijkt dat van wege de stad aan visschers op den IJssel geld verstrekt werd voor door hen geleverde Bevers, doch vermelden slechts dat van 1465 tot 1550, alzoo in 85 jaren, alleen bij Zutfen, dus waarschijnlijk op een oeverlengte van 3 uren gaans (de bochten niet medegerekend) op den IJssel gedood werden 66 Bevers, eenmaal 6 jongen te gelijk. Duidt dit op een vrij groot getal van die dieren, in een tijd toen de scheepvaart in genoemde streken nog vrij levendig was, bij de groote onveiligheid der landwegen (TADAMA, *Gesch. van Zutphen*, p. 123), nog duidelijker blijkt dit uit de betrekkelijk kleine som van 11 stuivers of 1 pond, een geldswaarde van 40 tot 60 cents vertegenwoordigende, welke daarvoor steeds per stuk gegeven werd. Het zoude ons niet verwonderen als in die tijden de Bevers op den IJssel weinig minder talrijk geweest waren dan tegenwoordig de Otters, want het is niet onwaarschijnlijk dat bij den lagen prijs, door de stad betaald, slechts een deel der gedooide Bevers door de schippers aan haar werd afgeleverd. Men zou tegen onze beschouwing omtrent de menigvuldigheid der Bevers kunnen aanvoeren, dat het vermelde getal van 66 exemplaren in 85 jaren wellicht langs den geheelen IJssel gedood werd, doch dan zoude men moeten aannemen dat alleen Zutfen en geen der andere IJsselsteden dergelijken, aan het algemeen ten bate komenden maatregel ter vernieling van een schadelijk dier genomen had, en dat is zeer onwaarschijnlijk. Ook kwam de gedachte bij ons op, of wellicht de betaalde som niet slechts een premie op het dooden der Bevers kon zijn geweest, doch hiertoe geven de rekeningen geen grond.

Nog een andere rekening trok onze aandacht, daar zij met thans uitgestorven diersoorten in verband stond. Zij bewijst dat men in ouden tijd, al was het dan slechts om der wille der zeldzaamheid, ook iets over had voor overblijfsels der vroegere dierenwereld. Wij vonden namelijk, anno 1615: "Eenige gevischt hebbende in den IJssel een zeker oud bot, hetwelk naar alle kennis geacht is geworden gekomen te zijn van een Olyphant, daarvoor toegelegen een pond groot of 4 gld. 8 st." (6 pond 8 st. of f 3,40). Een vrij aanzienlijke som, die bewijst hoe veel meer bijzonders men in dit been dan in eenen Bever zag. Ook in onzen tijd werden beenderen van voorwereldlijke, reusachtige dieren, met andere oudheden, uit den IJssel opgehaald, toen daaruit omstreeks 1863 zand gebaggerd werd voor de ophooging van het stationsterrein te Zutfen. Zij werden in de vrij

belangrijke verzameling naturalien geplaatst van het Natuurkundig Genootschap aldaar, thans aan de gemeente behoorende, maar nog altijd, nu reeds sinds ruim 60 jaren aan de zorg van mijnen vader toevertrouwd en grootendeels door zijne bemoeiing bijeengebracht. Als ik mij niet bedrieg behooren zij tot Olifant-, Rhinoceros en Runder-soorten.

Wellicht zullen bovenstaande regels opwekken om stedelijke en andere archieven nog eens meer na te sporen in verband met onderwerpen, die met de kennis der natuur in verband staan.

H. J. H. GRONEMAN.